

Thor: Ragnarok, 2017



Igor Harb

Taika Waititi in avtorsko srce superherojskih filmov

Thor: Ragnarok

leto 2017

režija Taika Waititi

država ZDA

dolžina 130'

Vse od **Iron Mana** (2008, Jon Favreau) skuša filmski studio Marvel najti ravnovesje med pristnostjo navdušenega avtorskega pristopa filmarjev in korporativnim diktatom, ki cilja na neskončno nadgradnjo filmskega veselja in prodajo čim večjega števila oznamčenih izdelkov. Slednje ima zmeraj končno besedo, a izjemni avtorji uspejo tudi najbolj komercialen film narediti za svojega. Čeprav je **Thor: Ragnarok** (2017, Taika Waititi) nadaljevanje zgodbe o mišičastem superjunaku in božanstvu, se skozi film pojavljajo teme in motivi, ki jih režiser Taika Waititi izprašuje v vsakem svojem delu.

Waititi je novozelandski filmar in avtor dveh največjih domačih uspešnic, **Lov na divjaka** (Hunt for the Wilderpeople, 2016) in **Fant** (Boy, 2010). Preden se je posvetil režiji,

je bil oblikovalec, slikar, *stand-up* komik, ilustrator, igralec in glasbenik, saj uporablja različne metode kot orodja za izražanje svoje kreativnosti oziroma, kot to imenuje sam, za zabavo. To, kot razloži v svojem nastopu na konferenci TED, je bistvo ustvarjanja. Tako tudi ni nenavadno, da je v srcu vseh njegovih filmov humor. Natančneje – novozelandski humor.

Kratek uvod v novozelandski humor

Nova Zelandija je samosvoja, odročna dežela, kar se odraža tudi v humorju njenih prebivalcev. Ko se prebijemo mimo pričakovanih šal o ovcah in zakotnosti otočja, opazimo, da je humor le redko sam sebi namen. Običajno je v vlogi sekundarnega elementa groze ali drame, ki na videz omili intenzivnost osnovnega žanra, a jih prav zares potencira. Pionir tega pristopa v novozelandski kulturi je Peter Jackson s filmi, kot sta **Bad Taste** (1987) in **Dead Alive** (1992), kjer humor omogoči gnusu in grozi ironično distanco, a podobe gledalcu vseeno obrnejo želodec in pospešijo srčni utrip. Waititi izkoristi nekaj podobnih prijemov v mokumentarcu **Kaj počnemo v mraku** (What We Do in the Shadows, 2014), še bolj opazno pa v dramah, kot je *Fant*.

Uporaba humorja kot komplementarnega elementa ni revolucionarna, a je po večini v funkciji zniževanja napetosti, pogosto tudi kot orodje za izogibanje zdrsu v patetiko. Vzorčni in svež primer je trenutna uspešnica **Vojna zvezd: Poslednji Jedi** (Star Wars: The Last Jedi, 2017, Rian Johnson). Čeprav ne manjka drame in močnih čustvenih scen, se srečanje med Lukom (Mark Hamill) in Rey (Daisy Ridley) na začetku filma sprevrže iz globokih, za mnoge oboževalce skoraj religijskih pričakovanj v nervozni smeh, ko Luke neceremonialno zavrže svoj svetlobni meč, ki mu ga je nesojena padawanka prinesla čez pol galaksije.

Waititi se humorja v tovrstnih čustvenih scenah loti drugače. V *Fantu* spoznamo 10-letnega naslovnega glavnega junaka (James Rolleston), ki željno pričakuje očetovo vrnitev iz zapor. Tako si ustvarja fantazijske svetove, v katerih je oče kung-fu borec, tajni agent ali pa kar Michael Jackson, ki ga bo zdaj zdaj popeljal s seboj na pustolovščino. Fantazijski svetovi so sicer ključni element v še enem novozelandskem kinematografskem biseru, **Nebeških bitjih** (Heavenly Creatures, 1994, Peter Jackson), kjer predstavljajo krhanje realnosti mladih junakinj in njuno izogibanje soočenju z družbo. Tudi v *Fantu* ti elementi nakažejo junakovo nerazumevanje sveta, a s humorističnim pristopom in žanrskim, skorajda b-filmskim prikazom dogajanja gledalca nasmejijo, hkrati pa nazorno prikažejo tragičnost njegovih pričakovanj. In čeprav pri obeh filmih spremljamo junakovo pot v razočaranje, jo Waititi poseje z drobcami humorja in pozitivnosti, ki izhajajo iz neusahljivega optimizma junaka in njegovega očeta. Slednjega mojstrsko upodobi sam Waititi, ki podobno naivno vero v uspešen razplet tudi v luči popolnega propada prepričljivo »prodaja« še v vlogah v filmih *Kaj počnemo v mraku* in *Thor: Ragnarok*.

Somrak bogov

Kot del kompleksnega filmskega vesolja je bil *Thor: Ragnarok* napovedan že leta 2015 v filmu **Maščevalci: Ultronova doba** (Avengers: Age of Ultron, 2015, Joss Whedon). V sklopu tega tematskega filma je imel Thor (Chris Hemsworth) vizijo propada svojega kraljestva Asgarda in smrti prijateljev. Medtem ko je raziskoval resnico v prerokbi, so se njegovi tovariši na Zemlji v filmu **Stotnik Amerika: Državljska vojna** (Captain America: Civil War, 2016, Anthony Russo, Joe Russo) spopadli in razdelili v dva tabora, tako da je kazalo, da bo *Ragnarok* ta tuborni ton nadgradil z zgodbo o dejanskem uničenju. Prve signale, da temu ne bo tako, je Taika Waititi poslal v javnost, ko je namesto napovednikov postregel s kratkimi filmi **Ekipa Thor** (Team Thor, 2016; Team Thor: Part 2, 2017), ki so bili postavljeni v čas t. i. državljanske vojne,

v njih pa je Thor mirno živel v Avstraliji, kjer si je našel cimra Darryla, običajnega pisarniškega uradnika. Absurdnost situacije je nakazala, da se Thorova zgodba razvija v povsem drugo smer kot osrednji del Marvelovega vesolja, in *Ragnarok* je potrdil, da je ključno ogrodje filma res bližje delu Taike Waititija.

Njegov pečat je na filmu od samega začetka, ko pompozno naracijo in teatralno postavitve ujetega Thora prekine povsem praktična težava, kar razbije iluzijo visoke fantazije in postavi junaka na bolj trdna tla. Kmalu za tem se vrne v Asgard, kjer ujame zaključek gledališke predstave o svojih podvigih. Uporaba zgodbe v zgodbi je Waititijevo priljubljeno orodje, kot v zgoraj omenjenih fantazijskih sekvencah v *Fantu*; zlasti kadar druga zgodba prikaže za gledalca očitno izkrivljeno realnost. Podoben pristop k uporabi iluzije, ki jo gledalec lahko takoj razvozla, se v filmu pojavi še večkrat, najprej v areni, nato še v spopadu z antagonistko Helo (Cate Blanchett).

Ključna tema Waititijevih filmov je junakovo obupano iskanje povezanosti z družbo in v še večji meri z lastno družino. Njegovi protagonisti so brez izjeme na začetku osamljeni in samodestruktivni, a neomajno prepričani, da so na dobri poti k ustvarjanju pristnih odnosov. S Thorom je nekoliko drugače, saj je v prvem delu filma obdan z družino in prijatelji, a je po smrti očeta in glatkem porazu v bitki s psihotično sestro pahnen na gladiatorski planet Sakaar, kjer se mora dobesedno boriti za preživetje. S tem pride v pravo izhodiščno točko za Waititijev film, da kot osrednji lik poskuša vzpostaviti stike z okolico, ki ga ne razume, je ne zanima ali pa prezira njegovo ošabnost. Slednje je resda značilnost kopice superjunakov, a je Thor med vsemi najbolj naiven in preprost, zaradi česar je bližje ostalim Waititijevim protagonistom, kot pa bi jim bil denimo Tony Stark (Iron Man).

Tudi razplet Thorovih družinskih odnosov sledi smernicam Waititijevih filmov. Boy se trudi navezati stik z očetom, Ricky v *Lovu na divjaka* s svojo očetovsko figuro Hecom,



Thor: Ragnarok, 2017



Viago v *Kaj počnemo v mraku* pa s svojim (recimo temu) mlajšim bratom po krvi Nickom. Vsi trije protagonisti uspejo najti pot do pristne vezi, a na koncu med njimi vseeno ostane distanca, saj se vsak razvije v svojo smer. Odnos med Thorom in polbratom Lokijem je sledil podobnim vzorcem že v prejšnjih filmih, a Waititi to podlago še nadgradi. Ključna razlika je v prepričljivejšem razvoju glavnega junaka, saj je v *Thoru* (2011, Kenneth Branagh) junakova pot sledila shakespearjanskim vzorcem, v filmu *Thor: Svet teme* (Thor: The Dark World, 2013, Alan Taylor) pa je bila zgolj nekakšna alegorija za vojno proti terorju. Na koncu *Ragnaroka* Thor ni več le karikatura vikinškega bojnika in njegovo rivalstvo z Lokijem se prvič zaključi tako, da sta oba zmagovalca, a te scene nakažejo, da se bosta njuni poti ločili.

Zvok in podobe

Tako po tematski kot po vizualni plati so bili prejšnji filmi Taike Waititija osredotočeni na Novo Zelandijo, pri čemer je vsak na nekoliko izkrivljen način izpostavljal drugačno geografsko in demografsko podobo. Tako je urbani Wellington predstavljen skozi oči vampirjev, ruralno življenje skozi pripovedovalca, ki je obseden z ameriško popkulturo, čudovita narava pa skozi dva človeka na begu. *Ragnarok* ne predstavlja Nove Zelandije, a vseeno so skozi film posejani elementi estetike Waititijevih prejšnjih del, od poklona osemdesetim do uporabe pristopa videodnevnikarja, v masko vesoljske gospode in naglas enega od superjunakov pa je vnesel celo nekaj maorske kulture.

Predvsem pa je *Ragnarok* priča potencialu Taike Waititija in njegovim zmožnostim ob ustvarjanju na res velikem platnu.

Ne le da je brez težav zadostil omejitvam, povezanim s kontinuiteto zgodbe in skladnostjo s povezanimi filmi – znotraj tega je ustvaril vizualno osupljivo in čustveno ganljivo brezčasno povest, v kateri protagonisti zrastejo bolj kot v katerem koli Marvelovem filmu doslej. In medtem ko pričakujemo televizijsko priredbo in filmsko nadaljevanje vampirskega vsakdana iz *Kaj počnemo v mraku*, se Waititi previdno loteva novega megalomanskega projekta, ki vzbuja upanje že zgolj zato, ker je v njegovih rokah. Po dobrem desetletju prelaganja vročega kostanja je Waititi zdaj najresnejši kandidat za režijo igrane različice kultne mange in anime *Akira*. Film iz leta 1988 je postavil temelje vizualne estetike in ne potrebuje posodobitve za novo dobo, saj podobe akcijskih spektaklov še zmeraj stojijo na teh temeljih. Vendar pa natančna uporaba vizualij v *Ragnaroku* za podporo zgodbe in razvoja likov daje upanje, da bi Taika Waititi z bogastvom idej, konceptov, podob in drugega materiala, ki se skrivajo v *Akiri*, lahko ustvaril nekaj novega, nič manj monumentalnega. **E**